

MINÄ LEHTIMOGLI

Omakustanteen tekeminen vaatii tietoa ja taitoa. Miten sarjakuvistaan voi koota lehden? Miten kopioidaan, painetaan ja markkinoidaan? Mitä se maksaa? Tässäpä vino pino vinkkejä ja koko kesä aikaa harjoitella. Eipä muuta kuin askartelemaan.

Reima Mäkinen

Materiaali

Omakustanteen teko lähtee yleensä liikkeelle jonkun huomattavassa pöytälaatikkoonsa kertyneen mukavan pinon sarjoja. Se voi myös saada alkunsa vielä yksinkertaisemman yhden tai useamman ihmisen puhtaasta halusta tehdä lehti. Lehdentekovietti on muuten kummallisella tavalla tarttuva ja helposti syvään juurtuva tauti.

Materiaalin haaliminen pieneksi lehdyksi asti ei ole kovinkaan vaikeata, jos itsellä sattuu pysymään kynä edes joten kuten kädessä. Vaaditaan vain riipaus seikkailumieltä.

Suhteet

Muista pikkulehtien väsääjistä voi aina etsiä tukea ja turvaa niin käytännön pulmissa kuin materiaalin ja strategisten osoitteiden hankinnassa. Kirjeitse ratkeavat monenlaiset ongelmat. Palaute on jokaiselle mieleen ja käytännössä yli 90 % siitä tulee juuri toisilta lehtien tekijöiltä.

Julkaistavan tavaran seulonta juttupinosta saattaa tuottaa vaikeuksia, varsinkin jos päätoimittajia on useita, ja aletaan kiinnittää huomiota lehden ulkoasuun ja sisällön homogeenisuuteen. Mikäli taloudelliset syyt eivät ole esteenä, kannattaa julkaista miltei kaikki mitä löytyy. Näin turvataan tekijöiden tasa-arvo ja lukijan löytämisen ilo.

Kustantaminen

Ensikertalaiset kuvittelevat usein lyövänsä rahoiksi. Myynnistä tippuvilla markoilla on kuitenkin taipumus huveta jonnekin käden käänteessä. Vaa-

tii aikamoista suunnitelmallisuutta, jos aikoo kustantaa 2. numeron painatuksen 1. numeron myynnistä kerätyillä varoilla.

Hyvänä puolena omakustannebisneksessä onkin se, että em. syystä ei tarvitse pelätä veroviranomaisia. Pienimuotoista toimintaa saa yleensä harjoittaa ilman ilmoitusvelvollisuutta ja mätkyjä. Rekisteröidyn yhdistyksen perustamista lehden virallistamiseksi kannattaa miettiä monta kertaa. Yhdistys saattaa edesauttaa raha-avustusten saantia, mutta siihen liittyy roppakaupalla luo-

vuudentappoainetta, byrokratiaa.

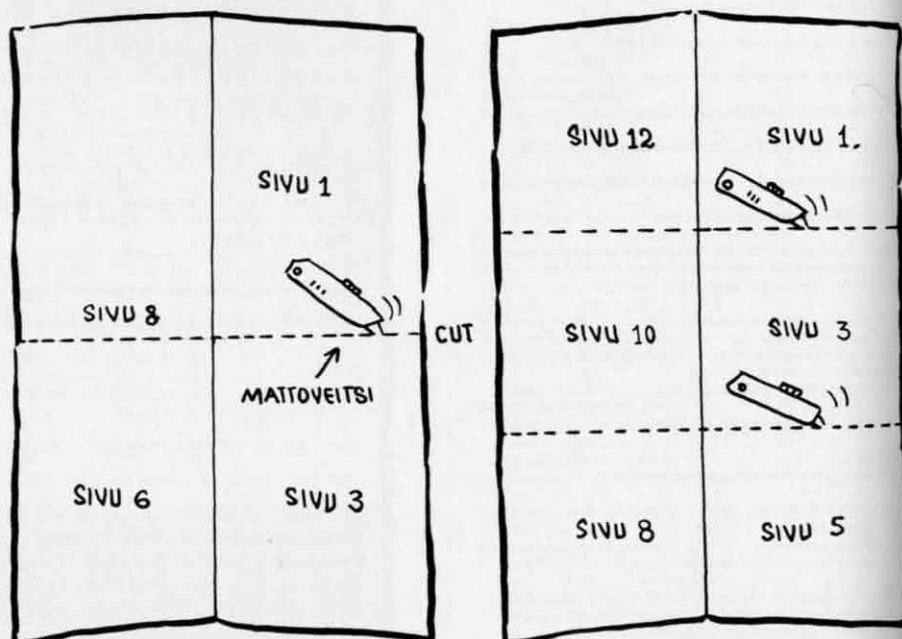
Mainostajia kannattaa yrittää etsiä, jos siitä tuntuu.

Ennen monistamista

Koska originaalit asettavat painatukselle tiettyjä ehtoja (ja päin vastoin) kannattaa monistumahdollisuuksia alkaa tutkia jo projektin alkuvaiheessa. Esimerkiksi lehden sivumäärä on aina parillinen, 2:lla, 4:llä tai 8:llä jaollinen, painotavasta riippuen.

Normaalien kopio- ja painolaitosten

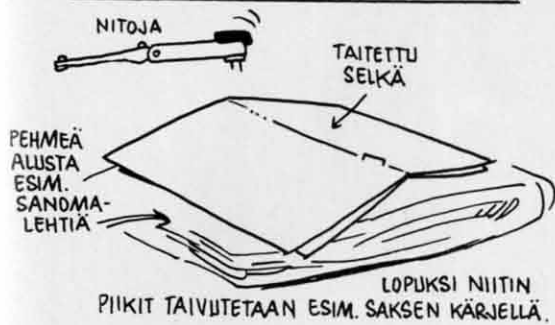
ASKARTELUVIHJEITÄ

2 PUOLELLE MONISTETTU
A3 ARKKI JOSTA TULEE
8 SIVUINEN A5 LEHTI

2 PUOLEINEN A3 JOSTA
TULEE 12 SIVUINEN 14 SM
KORKEA 15 SM LEVEÄ LEHTI.

LEHDEN NITOMINEN TAVALLISELLA NITTOJALLA

käyttäminen on kalliimpaa kuin äkkiseltään arvaa. A4-kokoisen 32-sivuisen lehden offset-painatus tulee paikasta riippuen maksamaan noin 5 tuhannesta markasta ylöspäin. Esimerkkilehti on painettu A3-koossa ja nidottu, jolloin 500 painoksena yhden lehden omakustannushinnaksi saadaan 10-15 mk. A4-arkkikoon koneissa on mahdollista käyttää ns. paperimastereita, joilla voidaan ajaa huokeita 100-200 kappaleen sarjoja. Tällöin originaaleissa ei valitettavasti saa olla mustia pintoja.

Omakustannelehdet leviävät yleensä sadasta muutamaan sataan kappaleen painoksina, ja tällöin xerox-kopiointi on usein kätevintä. Suurimmat pienlehdet yltävät levikissään hieman yli tuhanteen.

A5 on ylivoimaisesti suosituin koko, siihen useimpien nuorukaisten taalarit riittävät. Sillä on hyvä aloittaa. Mahdollisuuksien mukaan painatus kannattaa hoitaa ilmaiseksi tai muuten "suhteilla". On olemassa myös muutamia jänniä ennakkotapauksia pieniltä paikkakunnilta, joissa kunnan nuoriso- tai kulttuuritoimi on päästänyt "pojat monistamaan".

Painokustannuksia ovat myös sivuoriginaalien pienennysmenot. Yleensä sarjat piirretään n. 140 % lopullista kokoa suuremmiksi (pienennys A4-A5 = 70 %). Muista, että A5 on aika pieni, niin että sille ei mahdu vällän mahdollisesti ruutuja ja tarinaa. Piirrä harakanvarpaat huolellisesti ja jätä puhekupliin sen verran ilmatilaa, että lukeminen on mahdollista vielä pienennyksen jälkeenkin.

Omakustanteen voi painattaa tietysti myös eurokoossa, tabloidina, A3- tai A6-kokoon, mutta se vaatii yleensä asian huomioimista originaalia laadittaessa. B5 (akukoko) on USAlainen standardi ja Suomessa se painetaan A3- tai A2-koneilla.

Painossa asiointi

On tietty kätevintä jos paino sattuu sijaitsemaan lähitöillä. Painatustarjousta kannattaa kysyä muutamasta paikasta ja ottamalla materiaalin mukaan se onnistuu helpoimmin. Homman voi hoitaa myös vaivattomasti postitse, jos likimailta ei ole sopivaa monistamo. Yksittäiskopioita ja jopa pienennöksiä saa edullisimmin kirjastoissa ja oppilaitoksissa.

Loppusilauksena ennen painoon menoa lehden sivut laitetaan sopivaan järjestykseen. Jos monistat itse, sivujen numerointi ei ole pakollista, mutta se helpottaa sivujen järjestämistä. Itse asiassa sivut sekoavat hämmästyttävän helposti, vaikka numerointi olisikin hoidettu selkeästi.

Muista jättää marginaaliksi vähintään puoli senttiä sivujen reunoihin. Alueet jäävät monistustavasta riippumatta valkoisiksi, joten turha sinne on mitään tunkeakaan. Katso, että olet muistanut tussata kaikki sivut, lyijykynän jälki toistuu arveluttavasti. Originaalin viivojen ja pintojen tulisi siis olla liian tiheitä tai se saattaa mennä "tukkoon" (varsinkin pienennettäessä).

Tussilaveeraukset, valokuvat ja muut harmaan eri sävyintoja sisältävät kohdat rasteroidaan painossa reprokameralla (tai skannataan tietokoneella) sävyjen säilyttämiseksi painatuksessa. Rasterointi maksaa erikseen, samoin tekstin latominen. Niistä kannattaa sopia etukäteen.

Monet painot toimittavat valmiit lehdet kotiin, mutta tuppaavat unohtamaan originaalit itselleen. Ole tarkkana myös painojäljen suhteen, halvin paikka ei ehkä tee huippulaatua, mutta paino kyllä yleensä korjaa isot mokaukset mukisematta.

Väriä?!

Lisävärejä, joille kullekin piirretään (valopöytä tai kalvo) oma musta originaali, näkee useimmin A4-kokoisten lehtien kansissa. Painon kanssa neuvotellen se on mahdollista toteuttaa myös A5-koossa.

Painamalla päällekkäin keltainen, punainen ja sininen saadaan offsetilla aikaan lähes mustaa. Tekemällä käsin nämä kolme originaalia saadaan tulokseksi vaatimaton "4-värikansi" kaikkein edullisimmin.

Yleensä värierottelu tehdään koneella. Samassa yhteydessä originaali pienennetään julkaisukokoon. Värierottelun hinta riippuu kuvan koosta ja kustannuksia tulee lisää sen toteuttamiseksi vaadittavista neljästä painokerrasta.

Väriä käsin?!

Otsikosta tulee monelle varmasti mieleen vanhat kunnan puuvärit. Niillä operointia voi mainiosti kokeilla vaikka sataankin lehteen. Huopakynäväriyksellä on taipumus imeytyä paperin läpi ja toisaalta haalistua nopeasti valon vaikutuksesta.

Silkkipaino (seripaino) houkuttelee jos tekniikka on tuttu. Painettuani 150 kappaletta neljällä värillä yhden tai kahden värin päivävauhdilla tiedän tekniikan rankaksi ja hieman hankalaksi. Toisaalta lopputulos ei ole ollenkaan hassumpi.

Kirjan painaminen tehtiin alunperin kohopainona puulevyillä. Kohopainossa tarvitaan erikoisvärin lisäksi telaa ja laattana voi käyttää myös lino- tai muovimattoa. Tutumpia kohopainovälineitä ovat perunaleimasimet. Paras, halpa kohopainotekniikka on mielestäni leimasimen kaivertaminen pyyhekumiin.

Yhdessä italialaisessa omakustanteessa näin kekseliään värikannen. Lehdessä, matkaesitteestä tms. saksitun kuvan päälle oli liimattu lehden oma logo.

VÄRIPINNAN PAINAMINEN KANGASPAINOSTA TUTULLA SABLUNAMENETELMÄLLÄ

1. AUKKO LÄPINÄ-KYVÄÄN KALVOON
2. ASETA KALVO SOPIVAAN KOHTAAN PAPERIA. PIDÄ KII.

3.

PAINALE VÄRIVÄSTI VÄRIIN KASTETULLA VAAHTOMUUVI "TÖPÖTTIMELLÄ"

Siitä vaan rohkeasti rohuamaan esitteitä. Yksilöllisen, taiteilijakirjaa lähes tyvän omakustanteen teolle asettaa rajoja vain oma luovuus.

Kokemuksesta voin sanoa, että käsin työstämistä ei kannata pelätä. Pienlehdissä monistaminen, lajittelu ja niittäus itsetehtyinä alentavat kaikki kustannuksia.

Myyminen

Markkinointi on useimman omakustantajan painajainen. Kädestä käteen myyminen tietää vähiten välistäveittäjiä, mutta vaatii onnistuakseen helpoheikkimäistä aggressiivisuutta. Parhaiten se onnistuu rokkijuhlilla, sarjifestareilla tai esim. vappuna. Periaatteessa kaikki tilanteet, joissa ihmiset heiluvat hulluina tai muuten vain humalassa ovat hyviä tärppejä.

Kotimaisuuteen ja kotiseutuhengen vetoaminen on yleinen markkinointikikka ja sitten kun ei enää muuta jaksa, voi yrittää saada muutamaa kappaletta myyntiin paikalliseen divariin tai kirjakauppaan.

Postimyynti tietää postituskuluja sekä myyjälle että ostajalle. Ennakkoilmoittelulla pääsee käyttämään hyväkseen kakkospostin hintaetua. Ahkeralla mainostamisella saa aina 10-20 lehteä leviämään.

Muutamat putiikit kuten Lehti Fenica (Hki), Oskun Divari (Hki) ja Kukunor (Tre) saattavat ottaa 5 kpl lehtiä myyntiin. Tällöin välityspalkkioksi on vakiintunut noin 30 % myyntihinnasta.

Mogulin muistilista

-Muista: lehteä myydään aina sen kannella - panosta siihen!

- Lähetä mainoksia muihin omakustanteisiin sekä Soundiin, Rumbaan ja Sarjainfoon - Edullisia painopaikkoja ovat mm. Limes ry. (Hki), Domus offset (Tre) ja City Offset (Tre)

- Käy kysymässä avustuksia kunnalta tai kaupungilta

- Lähetä arvostelukappaleita silmätekeville (?)

- ISSN (International Standard Serial Number) on kansainvälinen standardinumero, joka auttaa mm. arkistojia ja keräilijöitä julkaisun jäljittämisesä. ISSN-tunnuksia lehdille jakaa Suomen ISDS-keskus, Helsingin yliopiston kirjasto, Teollisuuskatu 23, 00510 Helsinki. ●

Kotomaan katsaus

eli pienlehtiarviot

PETRI HILTUSEN tyylisiin

KOPIRAITTI

Kopioiston tuottama sarjakuvalehti, joka toimitetaan ilmaiseksi kaikille yläasteille ... loistava jo ideanakin! Monelle nuorelle tämä on aivan varmasti ensimmäinen kosketus suomalaiseseen sarjakuvaan. Myös jutut ovat hauskoja ja onnistuneita, luoja kiitos!

Juba kertoo tarinan koululaisten väsäämästä tappajasammakko-elo-kuvasta, joka päättyy televisioon näytteenä kouluväkivallasta. Tarina on hauska, ja ahkera striippien väsäminen näkyy positiivisesti selkeämmäksi muuttuneessa kynänjäljessä. Vain kuttaa siltä että tenavajoukon edesottamusten seuraamista voisi huoletta jatkaa mahdollisesti tulevissakin sarjoissa.

Wallu on eniten lehden virallisilla linjoilla tehden huumorityylinen selvityksen kopioiston toiminnasta. Samalla hän tulee tyhjentäneeksi oman syntisäkkinsä käymällä läpi sarjakuvalliset lainansa.

Kiven Selkä seinää vasten oli hyvin piirretty, erityisesti helsinkiläiset maisemakuvat, mutta juoni tavoitti ehkä liiankin hyvin osalle nuorisoa niin tyyppillisen "vittu, ku ei viitsi tehdä mitään"-mentaliteetin. Loppu jättää päähenkilöille hiukan toivoa.

Ilmarannan ja Nyssösen Päivä elämästä on lehden paras sarjis. Se tavoittaa täydellisesti suomalaisten tekijöiden todellisuuden - toiveet, pelot ja salaiset mielihalut. Viiltävän ironinen, mutta myös lämminhenkinen ja aidosti hauska. Ellen jo piirtäisi sarjakuvaa, saattaisin aloittaa tämän inspiroimana.

Heikkilän ja Paretskoin Vanhat herrat taiteilijoina on lähinnä taas uusi jakso Vanhoja herroja, niin hyvässä kuin pahassa. Piirrosjälki ja huumori ovat pysyneet tismalleen samoina kaikki nämä vuodet, mutta

juuri tämä kaiken muuttumattomuus on erottamaton osa Vanhat herrat-ilmiötä. Ihan hyvä jakso.

VACUUM#9

Björklund & Bergman

Tähkäkuja 5 E 65

01370 Vantaa

Tässä Vacuumissa on erinomainen lähtöidea. Se on ns. Eurooppa-numero, pitäen sisällään vain yhden kotimaisen sarjan muiden ollessa tuontikamaa. Vierailevista piirtäjistä on ihanan selkeät esittelyt, ottakaa kaikki oppia!

Petri Pelkosen Tuulista temmatuja 4 on liimattu pienenä omana vihkoon lehden sisäsivulle, mielenkiintoinen ratkaisu. Lehtiä lehdissä, hauskaa. Tarina vihkosessa on myös tavallista vakavampi, suora rakkauten osoitus omalle puolisolalle. Sellaisena ihan jees.

Ulkomaiset artistit vaihtelevat tyyliltään ja tasoltaan uskomattomasti, eniten pidin Maaiken Hartjesin pikuruutuisista arkisarjoista. On yhtä aikaa lämmittävää ja surullista huomata, miten samanlaisten pikku ongelmien ympärillä länsimaisen ihmisen arki pyörii. Simon Ganen kaksiosainen Tyypit inessä oli mainio opus punk-lehden syntyvaiheista aina ideoinnista myyntiin asti. Marcel Ruiters taas on mainio piirtäjä, mutta juonet ovat kovin ohuita.

Osa jutuista jättää muuten vähän välinpitämättömäksi, mutta Lola ja Danilo Milosevin jutut saivat minut lähes silmittömään raivoon. Entisen Jugoslavian alueella asuva pikku Lola(4-5v.) on olevinaan tehnyt sarjakuvia, joissa isä, "tunnettu taitava sarjakuvan piirtäjä", on "vähän auttanut". Minulle jäi ikävä kuva että isä on manipuloinut tyttärensä kertomuksia ja piirrustuksia omaan keski- luokkaiseen humanistiseen ideologi-